

Vägledning om tillstånd och anmälan vid användning av växtskyddsmedel inom särskilda områden

Vägledningen är ett stöd för myndigheter och verksamhetsutövare när det gäller frågor om tillstånd till och anmälan av användning av växtskyddsmedel enligt 2 kap. 40-40 a §§ och 41-41 a §§ förordning (2014:425) om bekämpningsmedel.

INNEHÅLL

OM VÄGLEDNINGEN	4
Uppdaterad vägledning	4
1. REGELVERKET FÖR ANVÄNDNING AV VÄXTSKYDDSMEDEL	5
1.1 EU-rätten	5
1.2 Nationell rätt	5
1.3 Etappmål om användning av växtskyddsmedel	6
2. ANVÄNDNING AV VÄXTSKYDDSMEDEL INOM SÄRSKILDA OMRÅDEN	6
2.1 Bekämpningsmedelsdirektivet	6
Artikel 11.2 a och d	7
Artikel 12 a	7
2.2 Bekämpningsmedelsförordningen	7
Områden med förbud	8
Tillståndsplikten	8
Anmälningsskyldigheten	9
3. VAL AV METOD ELLER VÄXTSKYDDSMEDEL FÖR BEKÄMPNING	9
3.1 Förebyggande åtgärder	11
3.2 Mekanisk eller termisk bekämpning	11
3.3 Biologiska bekämpningsmetoder	12
Biologisk bekämpning med makroorganismer	12
Biologisk bekämpning med mikroorganismer	13
3.4 Kemisk bekämpning med allmänkemikalier eller växtskyddsmedel med låg risk ¹³	
Allmänkemikalier	13
Växtskyddsmedel med låg risk	14
3.5 Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som inte är farliga för vattenmiljön	15
3.6 Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön	16
Prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet	16
3.7 Etappmål om användning av växtskyddsmedel	17
4. NÄRMARE OM TILLSTÅNDSPLIKTEN OCH ANMÄLNINGSSKYLDIGHETEN	18

4.1	Vilka växtskyddsmedel som omfattas	18
4.2	Yrkesmässig användning	19
4.3	Vilka områden som omfattas	19
	Tillståndsplikten	19
	Anmälningsskyldigheten	20
4.4	Undantag för punktbehandling	21
5.	HANDLÄGGNING AV TILLSTÅNDS- OCH ANMÄLNINGSÄRENDEN	23
5.1	Utredningsskyldighet	23
5.2	Vem som ansvarar för att en ansökan eller anmälan upprättas	23
5.3	Innehåll i en ansökan eller anmälan	24
5.4	Myndighetens bedömning av en ansökan	24
	Rimlighetsavvägning	25
5.5	Myndighetens bedömning av en anmälan	26
5.6	Utformning av beslut om tillstånd	27
	Tillståndets längd	27
	Villkor	27
	Beslut om att lämna tillstånd	30
5.7	Beslut att avslå en ansökan	31
5.8	Ändring av tillstånd	32
5.9	Överklagande	32

Om vägledningen

Vägledningen är ett stöd för tillämpningen av bestämmelserna om tillståndsplikt respektive anmälningsskyldighet i 2 kap. 40 § och 40 a § samt 41 § och 41 a § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel. Syftet med vägledningen är att underlätta kommunens handläggning av tillstånds- och anmälningsärenden, och bidra till en effektiv och enhetlig tillämpning av bestämmelserna. Vägledningen kan även användas av verksamhetsutövare.

Innehållet i vägledningen knyter an till följande annan vägledning som Naturvårdsverket har tagit fram när det gäller regler för användning av bekämpningsmedel:

- Vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel, och
- Vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:3) om spridning av biocidprodukter.

Naturvårdsverket har även tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en vägledning om tillstånd till användning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden:

- Tillstånd till användning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:7.

Det övergripande syftet är att dessa vägledningar ska möjliggöra en tydlig och effektiv tillämpning av regelverket för användning av bekämpningsmedel. Tillämpningen av reglerna ska leda till en god och väl avvägd hänsyn till de intressen som regelverket är till för att skydda.

Uppdaterad vägledning

En reviderad version av bekämpningsmedelsförordningen trädde i kraft den 1 oktober 2021 med kompletterande ändringar den 1 oktober 2022. Med anledning av förändringarna uppstod behov av att även revidera denna vägledning om tillstånd och anmälan inom särskilda områden. Förändringar som skett i vägledningen berör dels vilka områden som det krävs tillstånd för att yrkesmässigt använda växtskyddsmedel inom, dels de undantag som finns för tillstånd och anmälan vid användning av växtskyddsmedel. Vägledningen har även uppdaterats med information avseende etappmålet om att minska användningen av växtskyddsmedel som innehåller kandidatämne för substitution.

1. Regelverket för användning av växtskyddsmedel

1.1 EU-rätten

Sedan juni 2011 gäller Europaparlamentets och rådets förordning, (EG) nr 1107/2009, om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EU:s växtskyddsmedelsförordning). Denna förordning syftar bland annat till att säkerställa en hög skyddsnivå både för människors hälsa och för miljön. Syftet är även att förbättra den inre marknaden funktionssätt genom att harmonisera reglerna för utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och samtidigt förbättra jordbruksproduktionen.

EU:s växtskyddsmedelsförordning kompletteras av Europaparlamentets och rådets direktiv (2009/128/EG) om hållbar användning av bekämpningsmedel (bekämpningsmedelsdirektivet) som reglerar *användningen* av bekämpningsmedel. Bekämpningsmedelsdirektivet, som för närvarande endast är tillämpligt på växtskyddsmedel, trädde i kraft i november 2011. Direktivet syftar till att åstadkomma en hållbar användning av växtskyddsmedel genom att minska de risker och konsekvenser som användningen av växtskyddsmedel innebär för människors hälsa och miljön. Direktivet är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna i nationell lagstiftning får fastställa krav på högre skyddsnivå än vad som följer av direktivet, dock ej lägre.

1.2 Nationell rätt

De flesta bestämmelser från bekämpningsmedelsdirektivet har genomförts i förordning (2014:425) om bekämpningsmedel, senast ändrad genom förordningen (2022:1393). Den svenska förordningen trädde i kraft den 15 juli 2014, och de senaste ändringarna trädde i kraft den 1 oktober 2022.

I bekämpningsmedelsförordningen samlas regler som rör bl.a. tillhandahållande och användning av växtskyddsmedel och biocidprodukter. Avseende förordningens regler för växtskyddsmedel härrör vissa bestämmelser från bekämpningsmedelsdirektivet, medan andra regler har annan bakgrund. Biocider omfattas inte alls av bekämpningsmedelsdirektivet så dessa regler har annan bakgrund.

Naturvårdsverket har med stöd av bemyndigande i förordningen beslutat om föreskriften (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel. Föreskriften trädde i kraft den 1 november 2015, och ersatte då Naturvårdsverkets föreskrifter (SNFS 1997:2) om spridning av kemiska bekämpningsmedel samt de allmänna råden till sistnämnda föreskrifter (AR 97:3).

Från och med 1 oktober 2021 trädde reviderade regler i 2 kap. i bekämpningsmedelsförordningen i kraft. Därmed blev det förbjudet att använda bekämpningsmedel på ett flertal områden där användning tidigare varit möjlig om den kommunala nämnden beviljat tillstånd.

I och med ändringarna fick Naturvårdsverket ett nytt bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från förbuden i 2 kap. 37 § 2–6 bekämpningsmedelsförordningen för att förhindra introduktion, etablering och spridning av invasiva främmande arter.¹

Utöver bekämpningsmedelsförordningen och Naturvårdsverkets föreskrifter har bekämpningsmedelsdirektivet genomförts i svensk rätt genom följande bestämmelser:

- Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:35) om behörighet att använda växtskyddsmedel
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2014:42) om integrerat växtskydd
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:23) om översyn, funktionstest och godkännande av utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel
- Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKFS 2016:2) om användning av växtskyddsmedel på skogsmark

1.3 Etappmål om användning av växtskyddsmedel

I januari 2021 beslutade regeringen om ett nytt etappmål om användning av växtskyddsmedel². Syftet med etappmålet är att användningen av växtskyddsmedel med särskilt farliga egenskaper ska minska väsentligt till 2030. Med begreppet ”särskilt farliga egenskaper” avses växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen som är kandidatämnen för substitution enligt EG-förordningen 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.

2. Användning av växtskyddsmedel inom särskilda områden

2.1 Bekämpningsmedelsdirektivet

Bekämpningsmedelsdirektivet innehåller bl.a. bestämmelser om val av metod för att uppnå syftet med bekämpningen med så liten påverkan som möjligt på miljö och människors hälsa. Detta omfattar regler för att främja tillämpningen av integrerat växtskydd (Integrated Pest Management (IPM)), vilket bl.a. innebär att förebyggande växtskyddsmetoder, eller de bekämpningsmedel som ger lägst miljöbelastning, väljs i första hand.

Utöver detta innehåller bekämpningsmedelsdirektivet även specifika skyddsbestämmelser som syftar till att skydda vattenmiljön och dricksvattenförsörjningen mot

¹ Även Jordbruksverket fick bemyndigande om undantag när det kommer till invasiva främmande arter och karantänskadegörare, vad de berör finns att hitta i 2 kap. 38 § bekämpningsmedelsförordningen.

² [Användningen av växtskyddsmedel - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://www.sverigesmiljomal.se)

effekterna av bekämpningsmedel (*artikel 11*), samt till att begränsa användningen av, eller risker med, bekämpningsmedel inom särskilda områden (*artikel 12*).

Artikel 11.2 a och d

Enligt artikel 11.2 a bekämpningsmedelsdirektivet ska lämpliga åtgärder vidtas för att ge företräde för bekämpningsmedel som inte är farliga för vattenmiljön och som inte innehåller några prioriterade farliga ämnen enligt EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) (vattendirektivet).

I artikel 11.2 d bekämpningsmedelsdirektivet finns vidare krav på att vidta lämpliga åtgärder för att så långt det är möjligt begränsa eller undvika spridning av bekämpningsmedel på och längs:

- vägar,
- järnvägar,
- *mycket genomsläppliga ytor eller annan infrastruktur nära ytvatten eller grundvatten, eller*
- *på hårdgjorda ytor med hög risk för ytavrinning till ytvatten eller avloppssystem.*

Artikel 12 a

I artikel 12 i bekämpningsmedelsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att användningen av bekämpningsmedel minimeras eller förbjuds i vissa särskilda områden. Inom dessa områden ska lämpliga riskhanteringsåtgärder vidtas och i första hand ska användning av växtskyddsmedel med låg risk och biologiska bekämpningsåtgärder övervägas.

En specifik kategori av sådana särskilda områden där dessa krav ska tillämpas är områden som används av allmänheten eller av s.k. sårbara grupper. Med sårbara grupper avses t.ex. gravida och ammande kvinnor, ofödda, spädbarn och barn, äldre personer, arbetstagare och boende som utsätts för hög långvarig exponering för bekämpningsmedel. Detta framgår av artikel 12 a bekämpningsmedelsdirektivet. Som exempel på områden som omfattas av denna kategori nämns:

- *allmänna parker och trädgårdar,*
- *idrotts- och fritidsanläggningar,*
- *skolgårdar och lekplatser för barn, samt*
- *i närheten av hälsovårdsanläggningar.*

2.2 Bekämpningsmedelsförordningen

Bekämpningsmedelsdirektivet har i huvudsak genomförts i svensk rätt genom bestämmelserna i bekämpningsmedelsförordningen.

De krav som ställs i artikel 11.2 d och artikel 12 a bekämpningsmedelsdirektivet har genomförts i svensk rätt antingen genom krav på tillstånd respektive anmälan för yrkesmässig användning av växtskyddsmedel eller genom förbud inom de aktuella områdena. Dessa bestämmelser benämns i vägledningen som tillståndsplikten och

anmälningsskyldigheten. Vilka områden som omfattas av förbud att använda växtskyddsmedel inom framgår av 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen.

Områden med förbud

Av 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen framgår vilka områden det är förbjudet att använda växtskyddsmedel inom. Bestämmelsen har följande lydelse:

37 § Växtskyddsmedel får inte användas

1. på ängs- eller betesmark som inte är lämplig att plöja men som kan användas till slätter eller bete,
2. på skolgårdar eller gårdar till förskolor eller på lekplatser som allmänheten har tillträde till,
3. i parker eller trädgårdar eller andra områden som i första hand är avsedda att vara rekreationsområden som allmänheten har tillträde till,
4. inom koloniträdgårdsområden eller i växthus som inte används yrkesmässigt,
5. på tomtmark för bostadshus eller på krukväxter i hemträdgårdsmiljö, eller
6. på växter inomhus utom i produktionslokaler, lagerlokaler och liknande lokaler.

Tillståndsplikten

Av 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen framgår att det är förbjudet att utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel inom vissa särskilda områden. Bestämmelsen har följande lydelse:

40 § Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel

1. i sådana parker och trädgårdar dit allmänheten har tillträde och som inte omfattas av förbudet i 2 kap. 37 § 3,
2. inom idrotts- och fritidsanläggningar,
3. vid planerings- och anläggningsarbeten,
4. på vägområden samt grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor, och
5. på ytor av asfalt, betong eller andra hårdgjorda material.

Av 2 kap. 40 a § bekämpningsmedelsförordningen framgår att tillståndsplikten inte gäller växtskyddsmedel som Kemikalieinspektionen meddelat undantag om och som bedöms innebära en begränsad risk samt att vissa områden har undantagits tillståndsplikten. Bestämmelsen har följande lydelse:

40 a § Tillståndsplikten i 40 § gäller inte växtskyddsmedel som i föreskrifter meddelade enligt 37 a § har undantagits från användningsförbudet i 37 §.

Tillståndsplikten i 40 § 4 och 5 gäller inte användning av växtskyddsmedel

1. på vägområden, för att förhindra introduktion, etablering eller spridning av
a. invasiva främmande arter, eller
b. karantänskadegörare enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 eller enligt bestämmelser som genomför den förordningen, eller
2. på banvallar.

Anmälningsskyldigheten

Av 2 kap. 41 § bekämpningsmedelsförordningen framgår att det är förbjudet att utan skriftlig anmälan till den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel inom vissa särskilda områden. Bestämmelsen har följande lydelse:

41 § *Det är förbjudet att utan skriftlig anmälan till den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel*

- 1. på vägområden, för att förhindra introduktion, etablering eller spridning av*
 - a. invasiva främmande arter, eller*
 - b. karantänskadegörare enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 eller enligt bestämmelser som genomför den förordningen,*
- 2. på banvallar, och*
- 3. inom områden som inte omfattas av förbud enligt 37 § eller krav på tillstånd enligt 40 § och som har en sammanhängande area överskridande 1 000 kvadratmeter där allmänheten får färdas fritt.*

Den anmälningspliktiga verksamheten får påbörjas tidigast fyra veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte nämnden bestämmer något annat.

Av 2 kap. 41 a § bekämpningsmedelsförordningen framgår att anmälningsskyldigheten inte gäller alla växtskyddsmedel samt att kravet på anmälan inte gäller användning på åkermark. Bestämmelsen har följande lydelse:

41 a § *Kravet på anmälan i 41 § gäller inte växtskyddsmedel som i föreskrifter meddelade enligt 37 a § har undantagits från användningsförbudet i 37 §.*

Kravet på anmälan i 41 § första stycket 3 gäller inte användning på åkermark.

Tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten har till viss del ett bredare tillämpningsområde än vad som följer av bekämpningsmedelsdirektivet. Bakgrunden till detta är att dessa frågor tidigare var reglerade i Naturvårdsverkets föreskrifter (SNFS 1997:2) om spridning av kemiska bekämpningsmedel, som har upphävts. Vid genomförandet av bekämpningsmedelsdirektivet i svensk rätt har regelverket kompletterats med de krav som tidigare gällde enligt dessa föreskrifter.

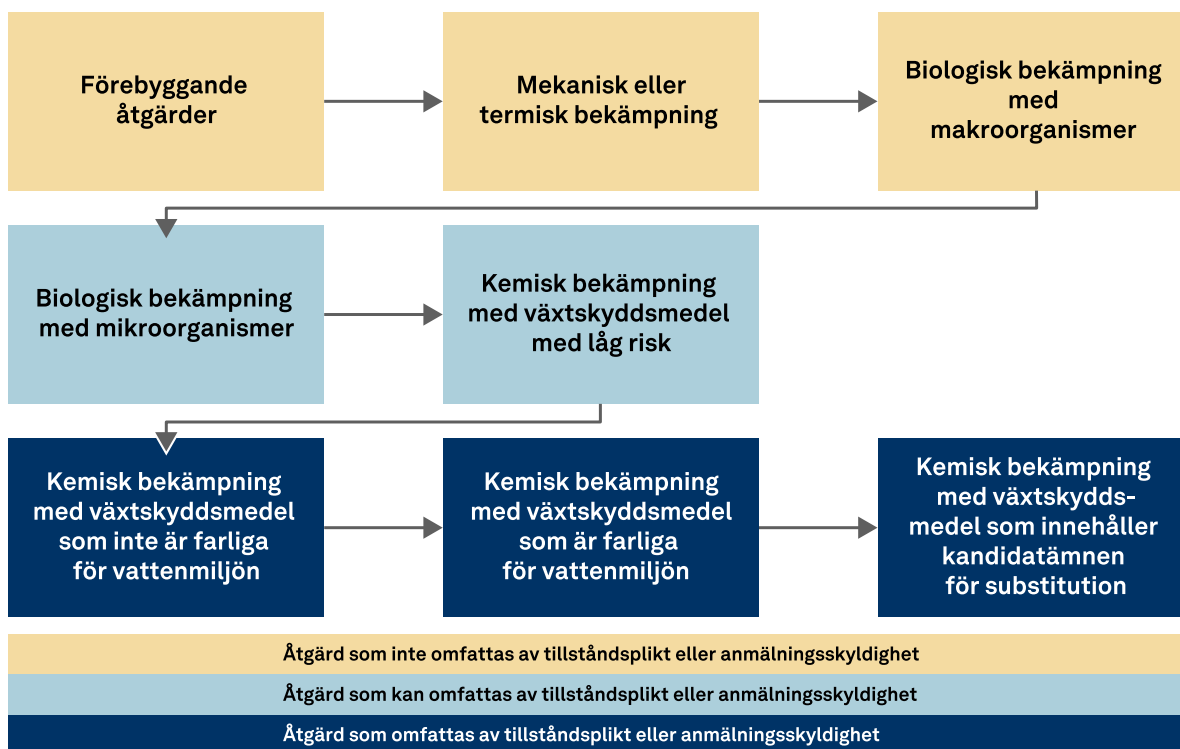
Omfattningen av tillståndsplikten respektive anmälningsskyldigheten berörs mer utförligt nedan (se avsnitt 4).

3. Val av metod eller växtskyddsmedel för bekämpning

Innan det kan bli aktuellt med en ansökan om tillstånd eller en anmälan är den som överväger att använda växtskyddsmedel skyldig att göra en bedömning av om syftet med bekämpningen kan uppnås med metoder som ger en lägre miljöbelastning.

Detta gäller generellt vid användning av bekämpningsmedel och följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. När det gäller växtskyddsmedel konkretiseras detta krav i 2 kap. 33 § bekämpningsmedelsförordningen. Där framgår att den som överväger att använda växtskyddsmedel är skyldig att, om flera växtskyddsmedel eller metoder finns tillgängliga för samma användningsområde och syfte, så långt det är möjligt välja den metod eller det växtskyddsmedel som är minst skadligt för människors hälsa och miljön.

I bekämpningsmedelsdirektivet finns bestämmelser som syftar till att främja användningen av icke-kemiska alternativ till växtskyddsmedel. Av bekämpningsmedelsdirektivet följer en prioriteringsordning som, efter en rimlighetsavvägning, ska användas som utgångspunkt för val av metod eller växtskyddsmedel. Illustrationen nedan syftar till att beskriva dels själva prioriteringsordningen, dels vilka åtgärder som omfattas av tillståndsplikten eller anmälningskyldigheten.

Figur 1. Prioriteringsordning för val av metod eller växtskyddsmedel

Som framgår av illustrationen bör förebyggande åtgärder användas i första hand. Därefter bör icke-kemiska metoder, såsom bekämpning med mekaniska eller termiska metoder eller biologisk bekämpning användas.

Kemisk bekämpning bör övervägas först om det kan konstateras att syftet med bekämpningen inte kan uppnås med några andra metoder. Innan det blir aktuellt att överväga användning av kemiska växtskyddsmedel bör det först uteslutas att syftet med bekämpningen inte kan uppnås med användning av allmänkemikalier (se avsnitt 3.4 nedan). Om detta inte är möjligt och användning av kemiska växtskyddsmedel bedöms nödvändig, bör i första hand växtskyddsmedel med låg risk användas. Om syftet med bekämpningen inte kan uppnås med sådana medel bör användning av växtskyddsmedel som inte är farliga för vattenmiljön övervägas. Först därefter bör användning av

växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön kunna bli aktuell. Användning av växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen för substitution bör endast övervägas om inga andra metoder eller växtskyddsmedel uppnår syftet med bekämpningen.³

Viktigt att notera är att vid kemisk bekämpning bör även metoder som uppfyller definitionen av punktbehandling i första hand övervägas (se avsnitt 4.4 nedan) eftersom sådan användning innebär mindre risk för oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel i miljön.

3.1 Förebyggande åtgärder

Förebyggande åtgärder omfattas inte av tillståndsplikten eller anmälningskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

Åtgärder för att förebygga behovet av bekämpning av skadegörare och ogräs kan vara grundade på odlingsteknik såsom integrerat växtskydd. Bestämmelser om integrerat växtskydd finns i 2 kap. 31–32 §§ bekämpningsmedelsförordningen samt i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2014:42) om integrerat växtskydd. Föreskrifterna är främst anpassade för lantbruk men gäller vid all yrkesmässig användning av växtskyddsmedel. Exempel på förebyggande åtgärder som kan vara relevanta inom andra områden än lantbruk är:

- Att åtgärda sprickor i asfalt, placera en markduk eller andra barriärer under exempelvis stenplattor för att motverka uppkomst av ogräs.
- Användning av växtmaterial som är resistent/tåligt samt bruksutsäde/certifierat utsäde och plantmaterial för att minska risken för uppkomst av sjukdomar och skadedjursangrepp.
- Anpassad gödsling, kalkning och bevattning/dränering för bättre motståndskraft mot sjukdomar och bättre konkurrenskraft mot ogräs.
- Förebyggande av spridning av skadliga organismer genom hygienåtgärder (t.ex. genom regelbunden rengöring av maskiner, utrustning och lagringsutrymmen).
- Åtgärder för att skydda viktiga nyttoorganismer och öka deras antal, t.ex. genom lämpliga växtskyddsåtgärder eller användning av ekologiska infrastrukturer på och utanför produktionsställena.

3.2 Mekanisk eller termisk bekämpning

Mekanisk eller termisk bekämpning omfattas inte av tillståndsplikten eller anmälningskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

Mekaniska eller termiska metoder kan användas vid bekämpning av ogräs på hårdgjorda och genomsläppliga ytor.

Mekaniska metoder kan vara sladdning, krattning, handtryckning, borstning med styv borst, harvning eller fräsning. Vid bekämpning av ogräs på hårdgjorda ytor som asfalt

³ I bilaga 1 i [genomförandeförordningen 2015/408](#) finns en förteckning över kandidatämnen för substitution.

eller stenplattor kan speciella ogräsborstar användas. En ogräsborste skär eller sliter bort ogräset från ytan med en mycket styv borst av stål. Ogräs som växer på genomsläppliga ytor som grus eller sand kan bekämpas med speciella harvar eller fräsar som skär av ogräset på ett visst djup.

Termiska metoder kan vara flamma, hetvatten eller ångning. Vid termisk bekämpning hettas ogräsets övre delar upp och dödar ogräsets blad. Vid flamma används en öppen låga för att förstöra ogräset. Rötter och andra underjordiska delar påverkas inte av behandlingen som därför måste upprepas inom ett visst intervall.⁴

3.3 Biologiska bekämpningsmetoder

Biologisk bekämpning innebär att skadegörare (t.ex. insekter, ogräs eller växtsjukdomar) bekämpas med hjälp av levande organismer. Organismerna begränsar skadegöraren på naturlig väg genom att parasitera, predera (äta) eller infektera skadegöraren. Biologiska bekämpningsmedel består ofta av naturliga fiender till skadegöraren. En naturlig fiende kan vara antingen en makroorganism (nematod, insekt eller spindeldjur) eller en mikroorganism (bakterier, virus eller svampar). Organismen är växtskyddsmedlets verksamma ämne.

Biologisk bekämpning med makroorganismer

Biologisk bekämpning med makroorganismer omfattas inte av tillståndsplikten eller anmälnings skyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

Användning av makroorganismer som växtskyddsmedel regleras i svensk rätt genom förordning (2016:402) om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel. Det finns ingen EU-lagstiftning på området och medlemsstaterna har olika reglering av denna användning.

Naturvårdsverket prövar makroorganismer för godkännande som bekämpningsmedel. Prövningen avser endast organismerna, vilket innebär att det är just själva organismen som godkänns och inte en produkt. Efter ett godkännande är det tillåtet att släppa ut organismen på den svenska marknaden och använda den som bekämpningsmedel. På vilket sätt organismen får användas kan begränsas med användningsvillkor. En makroorganism kan bli godkänd efter en ansökan, eller efter Naturvårdsverkets egen prövning av organismer upptagna på den så kallade EPPO-listan⁵. En makroorganism kan endast godkännas om den inte innebär risker för hälsa och miljö, med särskild hänsyn till den biologiska mångfalden. Ett godkännande kan omprövas om ny information om negativ miljöpåverkan tillkommer. De produkter som har ett gällande godkännande från Kemikalieinspektionen är alltså godkända enligt det gamla systemet fram till att respektive godkännande upphör.

⁴ *Säker bekämpning i lantbruk, trädgårdsodling och skogsbruk* (2016), Natur & Kultur.

⁵ EPPO är en förkortning av *European and Mediterranean Plant Protection Organization*. Listan är en förteckning över biologiska bekämpningsmedel med omfattande användning inom EPPO-regionen.

Målet med regelförändringarna 2016 var att förbättra förutsättningarna för att välja biologiska bekämpningsmedel innehållande makroorganismer framför kemiska medel vid odling eller annan verksamhet som kräver växtskyddsinsatser. Användningen av nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel har hittills främst varit aktuell inom växthuskulturer, men nya tillämpningar för bekämpning av skadegörare i fält utvecklas och kan bli aktuella för bekämpningssyften som är relevanta i detta sammanhang.

Biologisk bekämpning med mikroorganismer

Biologisk bekämpning med mikroorganismer kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen. Växtskyddsmedel innehållande mikroorganismer regleras precis som kemiska växtskyddsmedel av EU:s växtskyddsmedelsförordning, bekämpningsmedelsdirektivet, bekämpningsmedelsförordningen samt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel.

Växtskyddsmedel som innehåller mikroorganismer kräver ett produktgodkännande av Kemikalieinspektionen innan de får släppas ut på den svenska marknaden och användas i Sverige. Växtskyddsmedel som innehåller mikroorganismer finns framförallt tillgängliga för att bekämpa olika typer av svampangrepp men det finns även medel som används mot insekter. Biologiska växtskyddsmedel med mikroorganismer kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten om de inte omfattas av Kemikalieinspektionens undantag. Undantaget som Kemikalieinspektionen meddelar gäller växtskyddsmedel vilkas samtliga verksamma ämnen som godkänts som ämnen med låg risk i enlighet med artikel 22 i växtskyddsmedelsförordningen (EG) nr 1107/2009 och som finns upptagna i avsnitt D av bilagan till förordningen (EU) nr 540/2011⁶ samt verksamma ämnen som förtecknas i bilaga 1 till KIFS 2022:3⁷.

3.4 Kemisk bekämpning med allmänskemikalier eller växtskyddsmedel med låg risk

Allmänskemikalier

Innan det blir aktuellt att överväga kemiska växtskyddsmedel bör det uteslutas att syftet med bekämpningen inte kan uppnås med användning av allmänskemikalier, som i regel utgör mindre farliga alternativ till kemiska växtskyddsmedel.

Allmänskemikalier är inte att betrakta som växtskyddsmedel enligt definitionen i EU:s växtskyddsmedelsförordning. Användning av allmänskemikalier i växtskyddssyfte är därför varken tillståndspliktig eller anmälningsskyldig enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

⁶ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 540/2011 av den 25 maj 2011 om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 vad gäller förteckning över godkända verksamma ämnen.

⁷ [Verksamma ämnen som är undantagna förbudet mot viss användning - Kemikalieinspektionen](#)

För att allmänkemikalier ska få släppas ut på marknaden för växtskyddsändamål måste de först godkännas av EU-kommissionen. Detta sker genom ett förenklat förfarande. För att en allmänkemikalie ska få ett godkännande krävs enligt artikel 23 i EU:s växtskyddsmedelsförordning bl.a. att kemikalien inte har farliga egenskaper, inte huvudsakligen används för växtskyddsändamål (men är till nytta för växtskyddet) och inte marknadsförs som ett växtskyddsmedel. Allmänkemikalier som har godkänts får bara användas för de användningsområden som har riskbedömts av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA). Vilka användningsområden som har riskbedömts framgår av EU-kommissionens beslut om godkännande.

EU-kommissionen har upprättat en databas för bekämpningsmedel där det bl.a. är möjligt att söka på vilka allmänkemikalier som har godkänts enligt dessa kriterier.⁸ Jordbruksverket tillhandahåller även en sammanställning på svenska över de allmänkemikalier som finns godkända.⁹ Exempel på allmänkemikalier som har godkänts enligt kriterierna är solrosolja och vinäger som därmed får användas för vissa specifika användningsområden. Exempel på användningsområden där allmänkemikalier finns tillgängliga är mot vissa angrepp av svampar, bakterier och insekter i olika typer av grönsaksodlingar.

Ämnen som ingår i godkända växtskyddsmedel idag kan inte klassas som allmänkemikalier eftersom de redan släpps ut på marknaden som växtskyddsmedel. Det innebär att t.ex. såpa och rapsolja inte tillhör gruppen allmänkemikalier. Detsamma gäller stärkelsor och kaliumbikarbonat som finns i växtskyddsmedel som är godkända för användning i andra medlemsländer.

Växtskyddsmedel med låg risk

Om kemiska växtskyddsmedel måste användas för att uppnå syftet med bekämpningen, bör i första hand växtskyddsmedel med låg risk övervägas.

Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel med låg risk är en sådan åtgärd som kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen. Tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten gäller inte de växtskyddsmedel som i föreskrifter meddelade av Kemikalieinspektionen enligt 37 a § har undantagits från användningsförbudet i 37 §.¹⁰

Enligt EU:s växtskyddsmedelsförordning kan en produkt godkännas som ett växtskyddsmedel med låg risk om det efter en riskbedömning kan konstateras att inga riskreducerande åtgärder behövs. Dessutom ska alla ingående ämnen ha godkänts som ämnen med låg risk, medlet ska vara tillräckligt effektivt och produkten får inte orsaka onödigt lidande eller smärta hos ryggradsdjur som ska bekämpas. Verksamma ämnen med låg risk kan få en första godkännandeperiod på 15 år (istället för som normalt 10

⁸ EU:s databas för bekämpningsmedel: <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/active-substances/?event=search.as>

Sök så här: EU Pesticides database → Search active substances → Type – välj Basic substance

⁹ Jordbruksverkets webb:

<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/allmankemikalier.html>

¹⁰ [Kemikalieinspektionens föreskrifter \(KIFS 2022:3\) om bekämpningsmedel](#)

år). Fram till januari 2021 har 24 verksamma ämnen godkänts som verksamma ämnen med låg risk. Bestämmelserna i bekämpningsmedelsdirektivet om vilka åtgärder som i första hand ska övervägas hänvisar till växtskyddsmedel med låg risk och nämner inte specifikt växtskyddsmedel som endast innehåller verksamma ämnen med låg risk. Vid val av växtskyddsmedel är dock växtskyddsmedel som endast innehåller verksamma ämnen med låg risk att föredra framför andra växtskyddsmedel som inte har godkänts som lågriskprodukter.

I EU-kommissionens databas för bekämpningsmedel är det bl.a. möjligt att söka på vilka ämnen som har godkänts som verksamma ämnen med låg risk.¹¹ Bland de verksamma ämnen som har godkänts som ämnen med låg risk återfinns bl.a. järnfosfat och flera olika mikroorganismer. Växtskyddsmedel som innehåller järnfosfat har även godkänts som lågriskprodukt i Sverige för att bekämpa sniglar.

EU-kommissionen har publicerat en icke-bindande lista över verksamma ämnen som preliminärt bedöms uppfylla kraven på verksamma ämnen med låg risk. Även om listan inte är juridiskt bindande kan den användas som ett underlag för att bedöma vilka alternativ som ur miljösynpunkt är att föredra vid val av växtskyddsmedel. Växtskyddsmedel som endast innehåller verksamma ämnen som finns upptagna på den icke-bindande listan bör generellt vara att föredra framför andra växtskyddsmedel.¹²

3.5 Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som inte är farliga för vattenmiljön

Enligt artikel 11.2 a bekämpningsmedelsdirektivet ska lämpliga åtgärder vidtas för att ge företräde för bekämpningsmedel som inte är farliga för vattenmiljön. Detta har genomförts i svensk rätt genom bestämmelsen i 2 kap. 34 § bekämpningsmedelsförordningen. Där framgår att det vid val av växtskyddsmedel ska ges företräde för medel som inte har klassificerats som farliga för vattenmiljön enligt Europaparlamentets och rådets förordning, (EG) nr 1272/2008, om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen). Information om ett växtskyddsmedels klassificering framgår av produktens säkerhetsdatablad och märkning och går även att hitta i Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister.¹³

Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som inte är farliga för vattenmiljön kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

Exempel på verksamma ämnen som ingår i växtskyddsmedel som vanligtvis inte är klassificerade som farliga för vattenmiljön är ättiksyra och pelargonsyra som används för att bekämpa ogräs. I detta sammanhang är det dock viktigt att påpeka att även om

¹¹ EU:s databas för bekämpningsmedel: [EU Pesticides Database \(v.2.1\) Search Active substances, safeners and synergists \(europa.eu\)](#) Sök så här: EU Pesticides database -> Search active substances -> [Type – välj Low-Risk Active Substance]

¹² [Kommissionens tillkännagivande om en förteckning över verksamma ämnen med eventuell låg risk som godkänts för användning i växtskyddsmedel \(europa.eu\)](#)

¹³ Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister: <https://apps.kemi.se/BkmRegistret/Kemi.Spider.Web.External/>

själva växtskyddsmedlet inte har klassificerats som farligt för vattenmiljön kan det innehålla verksamma ämnen som är farliga för vattenmiljön. Glyfosat och bentazon är exempel på verksamma ämnen som är klassificerade som farliga för vattenmiljön men som ändå ofta ingår i växtskyddsmedel som inte är klassificerade som farliga för vattenmiljön.

3.6 Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön

Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön bör övervägas först när det står klart att syftet med användningen inte kan uppnås med andra alternativ.

Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

Av 2 kap. 34 § punkt 1 bekämpningsmedelsförordningen följer att växtskyddsmedel betraktas som farliga för vattenmiljön om de har klassats på detta sätt enligt CLP-förordningen eller enligt föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter som Kemikalieinspektionen har meddelat med stöd av 25 § förordningen (2008:245) om kemiska produkter. Det innebär att växtskyddsmedel betraktas som farliga för vattenmiljön om de har klassificerats med någon av följande faroangivelser enligt CLP-förordningen:

- H400 Mycket giftigt för vattenlevande organismer
- H410 Mycket giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter
- H411 Giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter
- H412 Skadliga långtidseffekter för vattenlevande organismer
- H413 Kan ge skadliga långtidseffekter på vattenlevande organismer

Exempel på verksamma ämnen som ingår i växtskyddsmedel som vanligtvis är klassificerade som farliga för vattenmiljön är svampmedlen fludioxonil och azoxistrobin och insektsmedel såsom neonikotinoiden acetamiprid.

Prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet

Enligt artikel 11.2 a bekämpningsmedelsdirektivet ska lämpliga åtgärder vidtas för att ge företräde för bekämpningsmedel som inte innehåller några prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet (2000/60/EG). Detta har genomförts i svensk rätt genom 2 kap. 34 § punkt 2 bekämpningsmedelsförordningen. Där framgår att det vid val av växtskyddsmedel ska ges företräde för medel som inte innehåller ett antal uppräknade ämnen, som alltså är prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet.

Vattendirektivet innehåller bestämmelser som innebär att s.k. prioriterade ämnen ska identifieras och prioriteras på grund av den betydande risk de utgör för eller via vattenmiljön. De prioriterade ämnena är utvalda för åtgärder inom EU för att förhindra förorening av vatten. De är utvalda för att de utgör en risk för ytvattenmiljön och/eller finns uppmätta i ytvatten inom EU. För de prioriterade ämnena gäller att medlems-

staterna åläggs att ”gradvis minska föroreningen” av dem. För de prioriterade ämnena som är identifierade som prioriterade farliga ämnen gäller att ”utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis elimineras”. Flera av de prioriterade ämnena är dock förbjudna eller begränsade enligt andra regelverk. Vilka de prioriterade ämnena är framgår av en bilaga till ett dotterdirektiv (2013/39/EU) till vattendirektivet¹⁴.

Inga prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet ingår som verksamma ämnen i växtskyddsmedel godkända för användning i Sverige idag. Bestämmelsen i 2 kap. 34 § punkten 2 bekämpningsmedelsförordningen är därför av mindre betydelse i detta sammanhang.

3.7 Etappmål om användning av växtskyddsmedel

Regeringen beslutade i januari 2021 om nya etappmål, bland annat att användning av växtskyddsmedel med särskilt farliga egenskaper ska minska väsentligt till 2030. Med särskilt farliga egenskaper avses här kandidatämnen för substitution som beslutas på EU-nivå utifrån harmoniserade kriterier i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009.

Etappmål beskriver de samhällsomställningar som är viktiga att genomföra för att nå Generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Syftet med etappmålet om användning av växtskyddsmedel är att fasa ut ämnen som på grund av vissa farliga egenskaper inte bör finnas på marknaden eller användas. Det rör sig till exempel om ämnen som är misstänkt hormonstörande eller mycket svårnedbrytbara. Målet är att ersätta dem med växtskyddsmedel innehållande ämnen som kräver mindre riskreducerande åtgärder, eller med icke-kemiska bekämpningsmetoder och förebyggande metoder.

Det finns ett antal produkter som innehåller kandidatämnen för substitution på den svenska marknaden. Det är viktigt att användningen av dessa ämnen minskar och att de på sikt ersätts med andra metoder och/eller växtskyddsmedel för att skydda människors hälsa och miljö. Kemisk bekämpning med växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen för substitution bör övervägas först när det står klart att syftet med användningen inte kan uppnås med andra alternativ. Kandidatämnen för substitution är till exempel difenokonazol, diflufenikan och fludioxonil. Vilka verksamma ämnen som är kandidatämnen för substitution framgår av en dotterförordning (EU) nr 408/2015 till växtskyddsmedelsförordningen.¹⁵ I dagsläget (september 2021) finns det 2 aktiva substanser som ingår i preparat vars användning är tillåten inom områden där tillstånd eller anmälan krävs, de aktiva substanserna är difenokonazol och fludioxonil. Båda substanserna är godkända att använda för att bekämpa svampangrepp på golfbanor.

¹⁴ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU av den 12 augusti 2013 om ändring av direktiven 2000/60/EG och 2008/105/EG vad gäller prioriterade ämnen på vattenpolitikens område.](#)

¹⁵ [Kommissionens genomförandeförordning 2015/408/EU om genomförande av artikel 80.7 i Europaparlamentets och rådets förordning \(EG\) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upprättande av en förteckning av kandidatämnen för substitution.](#)

4. Närmare om tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten

Som tidigare nämnts regleras tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten i 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen. Bestämmelserna gäller vid yrkesmässig användning av växtskyddsmedel inom vissa särskilda områden. I detta avsnitt beskrivs vilka växtskyddsmedel och områden som omfattas av bestämmelserna, vad som avses med yrkesmässig användning och vilka undantag som finns.

4.1 Vilka växtskyddsmedel som omfattas

Tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten gäller för växtskyddsmedel som omfattas av definitionen av detta i EU:s växtskyddsmedelsförordning.

Definitionen av växtskyddsmedel omfattar produkter som, i den form de tillhandahålls användaren, är avsedda att användas för något av de växtskyddande syften som anges i artikel 2 i EU:s växtskyddsmedelsförordning.

Det innebär att såväl kemiska som mikrobiologiska växtskyddsmedel kan omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten. Däremot omfattas inte biologisk bekämpning med nematoder, insekter eller spindeldjur eller bekämpning med allmätkemikalier av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten (se avsnitt 3.3–3.6 ovan). Användning av produkter som inte släpps ut på marknaden som ett växtskyddsmedel (t.ex. ett rengöringsmedel), men som ändå används i bekämpnings-syfte, omfattas inte heller av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten¹⁶. Tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten gäller inte heller de växtskyddsmedel som är undantagna från användningsförbudet i 2 kap. 37 § i enlighet med 2 kap. 40 a § (för tillståndsplikten) och 2 kap. 41 a § (för anmälningsskyldigheten). De växtskyddsmedel som är undantagna är de vilkas samtliga verksamma ämnen är godkända som verksamma ämnen med låg risk inom EU enligt (EU) 540/2011 samt de som har förtecknats i bilaga 1 till Kemikalieinspektionens föreskrift (KIFS 2022:3)¹⁷. Kemikalieinspektionen har sammanställt tabeller med alla undantagna ämnen samlade, både de i bilaga 15 och de som godkänts som ämnen med låg risk inom EU enligt (EU) 540/2011¹⁸.

Värt att notera i sammanhanget är att det finns växtskyddsmedel som normalt sett inte är godkända för en viss användning men som har beviljats dispens från Kemikalieinspektionen för sådan användning. Även användning av sådana växtskyddsmedel kan omfattas av tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten. När det gäller sådana växtskyddsmedel är det särskilt viktigt att tänka på att dispensen kan vara avgränsad i tid eller avse användning inom ett avgränsat geografiskt område.

¹⁶ Användning av sådana produkter regleras istället i 14 kap. 5 § miljöbalken. Enligt denna bestämmelse får en kemisk produkt (eller bioteknisk organism) som inte är ett bekämpningsmedel endast användas i bekämpnings-syfte om det är uppenbart att användningen inte medför risker för människors hälsa eller miljön.

¹⁷ [Kemikalieinspektionens föreskrifter \(KIFS 2022:3\) om bekämpningsmedel](#)

¹⁸ [Verksamma ämnen som är undantagna förbudet mot viss användning - Kemikalieinspektionen](#)

4.2 Yrkesmässig användning

Som framgår av formuleringen av bestämmelserna i 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen gäller tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten endast vid *yrkesmässig* användning av växtskyddsmedel.

Uttrycket yrkesmässig användare definieras i artikel 3.1 i bekämpningsmedelsdirektivet som ”en person som använder bekämpningsmedel i sin yrkesmässiga verksamhet, inbegripet operatörer, tekniker, arbetsgivare och egenföretagare, både på jordbruksområdet och inom andra sektorer”.

Definitionen innefattar all användning som utförs som ett led i en näringsverksamhet eller annars som en del av en yrkesutövning. Exempelvis ska en jordbrukares användning av växtskyddsmedel betraktas som yrkesmässig om användningen sker som ett led i näringsverksamheten, t.ex. användning av växtskyddsmedel kring byggnader som används för verksamhetens ändamål. Däremot bör en lantbrukares användning av växtskyddsmedel kring byggnader som uteslutande används för bostadsändamål normalt inte vara att betrakta som yrkesmässig. Vidare bör exempelvis spridning av växtskyddsmedel på idrottsplats som görs av en anställd i en idrottsförening, vara att betrakta som en yrkesmässig användning.

Faktorer som kan spela in i bedömningen av om en användning är yrkesmässig kan exempelvis vara om den som sprider är anställd av den för vars räkning spridningen sker och eller annars får ekonomisk kompensation för spridningen. Metod och omfattning av spridningen kan också vara faktorer som behöver vägas in i bedömningen. T.ex. bör spridning av växtskyddsmedel i klass 1 eller 2 alltid vara att betrakta som yrkesmässig användning. Yrkesmässig användning av växtskyddsmedel som bedöms innebära en begränsad risk för människors hälsa och miljön behöver varken tillstånd eller anmälan enligt de undantag som finns i 2 kap. 40 a § och 41 a § bekämpningsmedelsförordningen.

4.3 Vilka områden som omfattas

Vilka områden som omfattas av tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten framgår av respektive punktlista i bestämmelserna i 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen, se även avsnitt 2.2. Nedan följer vägledning för tolkning av begreppen som används i bestämmelserna om tillståndsplikt och anmälningsskyldighet.

Tillståndsplikten

Enligt 2 kap. 40 § punkt 3 bekämpningsmedelsförordningen gäller tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel bl.a. på *vägområden*. Detta uttryck definieras i 1 kap. 4 § bekämpningsmedelsförordningen som ”mark eller utrymme som har tagits i anspråk för en väg, driften av en väg eller användningen av en väg”.

För övriga uttryck i dessa punktlistor saknas fastställda definitioner.

Enligt 2 kap. 40 § punkt 1 bekämpningsmedelsförordningen gäller tillståndsplikt för användningen av växtskyddsmedel i sådana *parker och trädgårdar dit allmänheten har*

tillträde och som inte omfattas av förbudet i 2 kap. 37 § 3. Ett område som omfattas av punkten är bland annat handelsträdgårdar, eftersom det är ett område som inte träffas av förbudet i 2 kap. 37 § 3 och är ett område som allmänheten har tillträde till.

Enligt 2 kap. 40 § punkt 2 bekämpningsmedelsförordningen gäller tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel inom *idrotts- och fritidsanläggningar*. Detta uttryck bör regelmässigt anses innefatta bl.a. golfbanor, fotbollsplaner, ridanläggningar och allmänna badplatser.

Av 2 kap. 40 § punkt 3 bekämpningsmedelsförordningen framgår att tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel gäller vid *planerings- och anläggningsarbeten*. Detta uttryck tar sikte på anläggnings- och byggnadsarbeten av vägar, gator, bostadsområden och andra byggnader.

Exempel på användning som träffas av tillståndsplikten när det gäller *grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor* enligt 2 kap. 40 § punkt 4 bekämpningsmedelsförordningen, är spridning vid och kring transformatorstationer och på andra grusytor såsom gårdsplaner, uppställningsplatser och parkeringar.

Ytor belagda med sten eller plattor är exempel på platser som bör innefattas i uttrycket *andra hårdgjorda material* i 2 kap. 40 § punkt 5 bekämpningsmedelsförordningen. Det bör noteras att tillståndsplikten gäller för användning av växtskyddsmedel såväl inomhus som utomhus. Det innebär att även yrkesmässig användning av växtskyddsmedel på hårdgjorda material eller mycket genomsläppliga ytor i t.ex. växthus omfattas av tillståndsplikten. När det gäller växthus bör dock tillståndsplikten endast omfatta den spridning som sker direkt på ett hårdgjort material eller en mycket genomsläpplig yta, t.ex. för att bekämpa ogräs på en grusyta. Däremot omfattas inte den spridning som sker på den gröda som odlas i växthuset av kravet på tillstånd.

Anmälningsskyldigheten

Användning av växtskyddsmedel:

- *på banvallar, och*
- *vägområden, för att förhindra introduktion, etablering eller spridning av invasiva främmande arter eller karantänskadegörare enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 eller enligt bestämmelser som genomför den förordningen,*

är undantagna från tillståndsplikten genom bestämmelsen i 2 kap. 40 a § bekämpningsmedelsförordningen. Istället finns en skyldighet att anmäla sådan användning. Det framgår av 2 kap. 41 § punkterna 1 och 2 bekämpningsmedelsförordningen. Begreppet *vägområden* finns definierat i bekämpningsmedelsförordningen, se ovan.

Det finns ingen definition av begreppet *banvallar* i bekämpningsmedelsförordningen. Kravet på anmälan bör i detta sammanhang vara begränsad till att endast omfatta spridning som sker på själva banvallen.

Vidare gäller anmälningsskyldigheten för användning av växtskyddsmedel *inom områden som inte omfattas av förbud enligt 37 § eller krav på tillstånd enligt 40 § och som har en sammanhängande area överskridande 1000 kvadratmeter där allmänheten får färdas fritt*. Det framgår av bestämmelsen i 2 kap. 41 § punkt 3 bekämpningsmedelsförordningen. Exempel på platser som kan omfattas av anmälningsskyldigheten enligt denna punkt är områden omkring äldreboenden och vårdinrättningar och andra hälsovårdsanläggningar. Även användning av växtskyddsmedel på skogsmark kan omfattas av anmälningsskyldigheten. För sådan användning gäller Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 2016:2) om användning av växtskyddsmedel på skogsmark¹⁹. Skogsstyrelsen har även beslutat om vägledning om tillsynen av användning av växtskyddsmedel på skogsmark.

Av första stycket i 2 kap. 40 a § och 41 a § framgår att tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten inte gäller de växtskyddsmedel som undantas från användningsförbudet i 2 kap. 37 §, och som Kemikalieinspektionen enligt 2 kap. 37 a § meddelat föreskrifter om. Av andra stycket i 2 kap. 41 a § bekämpningsmedelsförordningen följer att anmälningsskyldigheten inte gäller för användning av växtskyddsmedel på åkermark. Sådan användning omfattas följaktligen varken av tillståndsplikten eller av anmälningsskyldigheten enligt 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen.

4.4 Undantag för punktbehandling

Enligt 2 kap. 42 § bekämpningsmedelsförordningen finns det undantag från tillståndsplikten och anmälningsskyldigheten för viss punktbehandling. Av denna bestämmelse framgår att 2 kap. 37 § punkt 1 (ängs- eller betesmark), 2 kap. 40 och 41 §§ bekämpningsmedelsförordningen inte gäller när det är fråga om användning av växtskyddsmedel som har karaktär av punktbehandling och som har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas.

Naturvårdsverket har i föreskrifterna (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel definierat punktbehandling som ”behandling av växter med en metod som medför att växtskyddsmedlet inte sprids utanför det avsedda objektet”. Definitionen gäller i fråga om annan användning av växtskyddsmedel än användning på skogsmark. För användning av växtskyddsmedel på skogsmark gäller definitionen av punktbehandling enligt Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 2016:2) om användning av växtskyddsmedel på skogsmark.

Närmare vägledning om definitionen av punktbehandling finns i Naturvårdsverkets vägledning om tillämpning av föreskrifterna NFS 2015:2.²⁰ Som nämns i denna vägledning är definitionen av punktbehandling teknikneutral och tar i stället sikte på själva funktionen hos den metod som används. Det är viktigt att definitionen av punktbehandling inte begränsas till vissa metoder, om även andra metoder har samma

¹⁹ Skogsstyrelsens webb: <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/foreskrifter-efter-amne/skogsvard/sksfs-2016-2-skogsstyrelsens-foreskrifter-och-allmanna-rad-om-anvandning-av-vaxtskyddsmedel-pa-skogsmark-trader-i-kraft-16-januari-2017.pdf>

²⁰ Naturvårdsverkets webb: [Vägledning om tillämpning av NFS 2015:2 \(naturvardsverket.se\)](#)

precision. Definitionen av punktbehandling har vidare utformats för att inrymma behandling av växter för vilka behandling av en växt del i taget inte är praktiskt genomförbar (t.ex. fläckar av kvickrot eller tistel). I fråga om sådan typ av behandling avses med denna definition behandling av en (1) blad, stam, stubbe eller ett rotsystem i taget genom fickning, pensling/avstrykning eller annan liknande metod.

För att undantaget ska vara tillämpligt krävs alltså – utöver att användningen ska ha karaktär av punktbehandling – att användningen har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas. Detta innebär i regel att undantaget inte gäller vid behandling som utförs mot ett stort antal växter inom ett område vid ett eller flera tidsmässigt näraliggande tillfällen. En bedömning huruvida användningen har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas måste dock göras från fall till fall. Omständigheter som särskilt bör vägas in vid denna bedömning är det använda växtskyddsmedlets egenskaper och på vilket sätt och var medlet används. När det gäller bekämpning av t.ex. jätteloka bör undantaget normalt omfatta behandling av ett fåtal växter som sker inom ett mindre område, såsom en begränsad sträckning av exempelvis en banvall. Vid bekämpning mot svampangrepp på en gräsyta bör undantaget omfatta behandling av en mindre yta. Det som ytterst styr vilken omfattning av bekämpning som kan anses acceptabel utifrån risk är förutsättningarna i det enskilda fallet.

Utgångspunkten för resonemanget ligger i miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Av hänsynsreglerna följer att det är verksamhetsutövaren som ska förse sig med de kunskaper som behövs för att en viss användning eller åtgärd ska kunna ske utan negativ påverkan på människors hälsa och miljön. Av försiktighetsprincipen följer att verksamhetsutövaren ska vidta åtgärder eller begränsningar eller vidta andra försiktighetsmått för att motverka att skada eller olägenheter för miljö eller hälsa uppstår. Det är också upp till den som sprider växtskyddsmedlet som ska kunna visa att en viss användning både har karaktär av punktbehandling och dessutom sker i en sådan omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas. Ytterligare vägledning om verksamhetsutövarens ansvar utifrån de allmänna hänsynsreglerna finns på Naturvårdsverkets hemsida²¹.

Underlag för denna bedömning kan t.ex. vara en riskbedömning av hur stora ytor som kan behandlas med en viss metod och ett visst medel utan att människors hälsa och miljön riskerar att skadas. Om en sådan riskbedömning visar att kraven i 2 kap. 42 § bekämpningsmedelsförordningen är uppfylld bör användningen omfattas av undantaget och därmed inte omfattas av tillståndsplikten eller anmälningsskyldigheten. Observera dock att det alltid måste vara fråga om punktbehandling för att undantaget ska vara tillämpligt. Verksamhetsutövaren bör i sitt egenkontrollarbete dokumentera hur bedömningen av riskerna för människors hälsa och miljön har hanterats och vad som ligger till grund för bedömningen för att kunna redogöra den bedömningen inför tillsynsmyndigheten.

²¹ [Hänsynsreglerna – kapitel 2 miljöbalken \(naturvardsverket.se\)](#)

5. Handläggning av tillstånds- och anmälningsärenden

5.1 Utredningsskyldighet

För att den kommunala nämnden ska kunna fatta ett välgrundat beslut krävs att verksamhetsutövaren redovisar tillräckliga uppgifter om hanteringen av växtskyddsmedel. Det är alltid verksamhetsutövarens ansvar att visa att användningen kan ske utan oacceptabel risk för miljön. Det framgår av 2 kap. 1 § miljöbalken.

Vad en ansökan om tillstånd eller anmälan ska innehålla framgår av 7 kap. 1 § i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (se vidare under avsnitt 5.3 nedan). Vad en anmälan om användning av växtskyddsmedel på skogsmark ska innehålla framgår av 7 § Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 2016:2) om användning av växtskyddsmedel på skogsmark.

Den som ansvarar för att beslutsunderlaget blir tillräckligt omfattande är dock alltid den kommunala nämnden. Det är alltså myndigheten som har utredningsansvaret och ska se till att nödvändigt underlag lämnas in. Myndighetens utredningsskyldighet sträcker sig i regel längre när det är fråga om ett ingripande för att skydda miljön eller människors hälsa, exempelvis ett föreläggande om åtgärder. Men även när det gäller tillstånds- eller anmälningsärenden har myndigheten ansvaret för att leda processen och att säkerställa att ett tillräckligt underlag lämnas in.

Om det i en ansökan eller anmälan saknas tillräckligt underlag kan den kommunala nämnden fullgöra detta ansvar genom att förelägga om kompletteringar. Myndigheten kan även begära in ytterligare uppgifter som behövs för handläggningen, t.ex. uppgifter om hur den planerade användningen förhåller sig till kraven på metod- och produktval enligt bekämpningsmedelsförordningen.

5.2 Vem som ansvarar för att en ansökan eller anmälan upprättas

Av bestämmelserna i 2 kap. 40 § och 41 § bekämpningsmedelsförordningen följer att användning är förbjuden utan särskilt tillstånd av, eller anmälan till, den kommunala nämnden. Dock saknas angivelse om vem som ska ansöka om tillstånd eller göra en anmälan. Därmed kan ansökan om tillstånd eller anmälan göras antingen av den för vars räkning spridningen sker eller av den som utför spridningen.

Vem som är att anse som verksamhetsutövare kan vara svårt att bestämma när en entreprenör utför bekämpningen. Om någon utför bekämpningen på uppdrag av en annan, kan uppdragsgivaren vara att se som verksamhetsutövaren. Men det hindrar inte att även uppdragstagaren som regel har ett självständigt ansvar för sin verksamhet, dvs. kan träffas av straffansvar. I dessa fall är omständigheterna i det enskilda fallet avgörande, bl.a. med vilken självständighet bekämpningen utförts eller hur avtalet dem

emellan såg ut. Såväl uppdragsgivaren som uppdragstagaren kan, beroende på omständigheterna, ha gjort sig skyldig till miljöbrott. När det kommer till tillståndsplikt och anmälningsskyldighet finns miljöskaktionsavgifter i 8 kap. 10 och 11 §§ förordningen (2012:259) om miljöskaktionsavgifter.

I detta sammanhang bör noteras att en verksamhet som omfattas av krav på anmälan får påbörjas tidigast fyra veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte den kommunala nämnden bestämmer något annat. Detta framgår av 2 kap. 41 § tredje stycket bekämpningsmedelsförordningen.

5.3 Innehåll i en ansökan eller anmälan

En ansökan om tillstånd eller anmälan ska enligt 7 kap. 1 § i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel innehålla följande uppgifter:

1. karta eller annan beskrivning av spridningsområdets läge och areal,
2. kontaktuppgifter till den som ska sprida växtskyddsmedel samt i förekommande fall till den för vars räkning spridningen ska ske,
3. syftet med spridningen,
4. växtskyddsmedlets namn och registreringsnummer med upplysning om verksamt ämne,
5. beskrivning av spridningsmetod,
6. dos som ska användas, och
7. beräknad tidpunkt eller tidsperiod för spridningen.

Om den kommunala nämnden bedömer att det krävs ytterligare uppgifter eller underlag med anledning av en tillståndsansökan eller en anmälan, kan myndigheten begära in kompletteringar. Om ansökan eller anmälan avser växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön eller kandidatämnen för substitution kan det t.ex. vara relevant att begära in ytterligare uppgifter om vilka avväganden som har gjorts vid val av metod och växtskyddsmedel. Det kan även vara relevant att begära in ytterligare uppgifter om vattenförekomster som potentiellt kan påverkas av användningen, om det inte redan framgår av beskrivningen av spridningsområdets läge och areal.

En mer utförlig beskrivning av vad som innefattas i ovanstående punkter finns i Naturvårdsverkets vägledning till föreskrifterna NFS 2015:2.²²

5.4 Myndighetens bedömning av en ansökan

Bestämmelsen om tillståndsplikt i 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen har sin grund i bekämpningsmedelsdirektivet. För att uppnå syftet med bestämmelsen är det också viktigt att den kommunala nämndens bedömning av en tillståndsansökan sker med utgångspunkt i den systematik och prioriteringsordning för val av metod eller växtskyddsmedel som följer av bekämpningsmedelsdirektivet (se avsnitt 3 ovan).

²² Naturvårdsverkets webb: [Växtskyddsmedel \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Genom att följa denna prioritetsordning, innefattar den kommunala nämndens ställningstagande samtidigt en bedömning huruvida skyldigheterna om val av växtskyddsmedel och metod enligt 2 kap. 33 § och 34 § bekämpningsmedelsförordningen är uppfyllda.

Detta innebär att ett första steg i bedömning av en tillståndsansökan, är att utesluta att syftet med bekämpningen kan uppnås på andra sätt än genom att använda växtskyddsmedel som omfattas av tillståndsplikt.

Om det i det enskilda fallet har konstaterats att det inte finns rimliga alternativ till att använda växtskyddsmedel som omfattas av tillståndsplikt, kan nedanstående beslutschema fungera som stöd i den fortsatta prövningen.

Figur 2. Beslutsschema för bedömning av en tillståndsansökan

Rimlighetsavvägning

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är tillämpliga vid bedömningen av om tillstånd kan medges i det enskilda fallet. Det innebär att det ingår att göra en avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken om utfallet av bedömningen av en tillståndsansökan och de krav som ställs är orimliga. Vid en sådan bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Aspekter att beakta vid bedömning av om tillstånd kan medges är frågor som rör tillgången till växtskyddsmedel, arbetsmiljö, livsmedelssäkerhet och ekonomi.

Vid bedömningen bör hänsyn tas till vilka typer av växtskyddsmedel och metoder som finns tillgängliga på marknaden för att uppnå syftet med bekämpningen. För vissa skadegörare eller växtskyddsproblem finns det fler alternativ till användning av kemiska

växtskyddsmedel än för andra. Exempelvis finns det generellt fler icke-kemiska metoder tillgängliga för bekämpning av ogräs på en grusyta än för bekämpning av svampangrepp i en gräsmatta. I avsnitt 3 finns exempel på olika användningsområden för olika typer av växtskyddsmedel och metoder.

Ytterligare aspekter att ta hänsyn till rör arbetsmiljö och säkerhet. Det kan t.ex. finnas situationer där termiska metoder inte är ett lämpligt alternativ vid ogräsbekämpning p.g.a. brandrisk. I vissa fall kan det även finnas höga krav på hygien runt en anläggning vilket kan motivera valet av växtskyddsmedel. Det kan t.ex. gälla åtgärder för att minska risken för spridning av smittor och sjukdomar från skadedjur genom att begränsa växtligheten runt djurstallar.

I vissa fall kan alternativ till kemisk bekämpning vara omfattande både tids- och kostnadsmässigt. Här är det viktigt att påpeka att det av 2 kap. 1 § miljöbalken följer att det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att kunna visa att kostnaden för alternativ till kemisk bekämpning inte är miljömässigt motiverad. Det är branschförhållandena och inte den aktuella verksamhetsutövarens betalningsförmåga som ska ligga till grund för bedömningen. När det gäller avvägningen av vilka ekonomiska konsekvenser som bedömningen kan få bör den kommunala nämnden ta hänsyn till att vissa verksamheter i större utsträckning än andra kan ha behov av att återkommande använda växtskyddsmedel. Exempel på detta är golfbanor och växthusodlingar och andra livsmedelsproducerande verksamheter. Tillstånd till användning av växtskyddsmedel bör dock även inom sådana verksamheter givetvis endast lämnas under förutsättning att risk för oacceptabel påverkan på miljön eller människors hälsa kan förebyggas med riskreducerande åtgärder. Mer om utformning av beslut om tillstånd och exempel på villkor finns i avsnitt 5.6.

5.5 Myndighetens bedömning av en anmälan

Syftet med en anmälan är att den kommunala nämnden i förväg ska kunna bedöma om användningen av växtskyddsmedel sker i enlighet med gällande regler och få underlag för att bedöma miljö- och hälsoriskerna av användningen. Om den kommunala nämnden bedömer att användningen inte kan ske utan oacceptabel risk för människors hälsa eller miljön kan nämnden besluta om föreläggande om skyddsåtgärder och försiktighetsmått, eller förbjuda användningen av växtskyddsmedel. En åtgärd som omfattas av anmälningsskyldigheten i 2 kap. 41 § bekämpningsmedelsförordningen får påbörjas tidigast fyra veckor efter det att anmälan har gjorts om inte nämnden bestämmer något annat.

För granskning av en anmälan gäller i princip motsvarande systematik som för bedömningen av en tillståndsansökan. En granskning av en anmälan bör alltid innefatta kontroll av att uppgifterna i anmälan är kompletta, att användningen stämmer överens med användarvillkoren för det aktuella växtskyddsmedlet och att användningen i övrigt sker i enlighet med gällande regler. Även vid anmälan gäller skyldigheterna om val av medel och metod enligt 2 kap. 33 § och 34 § bekämpningsmedelsförordningen. Därför bör prioritetsordningen i avsnitt 3 även här kunna tjäna som utgångspunkt vid granskningen.

Anmälningar som avser användning som sträcker sig över flera år bör kunna accepteras om granskningen resulterar i slutsatsen att gällande regler följs och att användningen i övrigt kan ske utan ytterligare skyddsåtgärder eller försiktighetsmått. För anmälningar som sträcker sig över flera år är det dock viktigt att tänka på att den kommunala nämndens bedömning endast omfattar de växtskyddsmedel som anges i anmälan. Om verksamhetsutövaren vill använda andra växtskyddsmedel behöver en ny anmälan göras.

5.6 Utformning av beslut om tillstånd

Tillståndets längd

Av praktiska skäl kan tillstånd ges över en längre tidsperiod till verksamhetsutövare som återkommande har behov av att använda växtskyddsmedel i sin verksamhet. För t.ex. en golfbana som återkommande har behov av att använda växtskyddsmedel bör tillstånd som sträcker sig över flera år kunna ges. Detsamma bör även gälla vid bekämpning av oönskade växter där det som en del i en långsiktig strategi behövs återkommande behandlingar för att komma till rätta med problemet. Exempel på detta är bekämpning av svampangrepp *inom idrotts- och fritidsanläggningar*. Tillstånd bör dock alltid tidsbegränsas, och maximalt gälla fem år.

Vid ansökan om tillstånd som sträcker sig över flera år är det viktigt att tänka på att ett beslut om tillstånd endast omfattar de växtskyddsmedel som anges i ansökan. Om verksamhetsutövaren vill använda andra växtskyddsmedel behöver en ny ansökan göras.

När det gäller spridning av växtskyddsmedel på *ytor av asfalt, betong eller andra hårdgjorda material* där det finns stor risk för ytavrinning bör tillstånd som meddelas vara av engångskaraktär. Tillstånd som löper över flera år bör inte lämnas. Vidare bör tillstånden begränsas till att omfatta ett fåtal behandlingar under en angiven tidsperiod. Motsvarande bör gälla även vid spridning av växtskyddsmedel på *vägområden samt grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor*. Detta på grund av risken för oavsiktlig spridning till grundvatten samt för att förebygga risken för negativ påverkan på människors hälsa.

Ytterligare faktorer som kan påverka tillståndets längd är vilka växtskyddsmedel ansökan avser. Tillstånd som sträcker sig över flera år bör normalt kunna lämnas när det gäller biologiska växtskyddsmedel eller växtskyddsmedel som endast innehåller verksamma ämnen med låg risk. När det gäller växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön och/eller innehåller kandidatämnen för substitution bör dock den kommunala nämnden generellt vara mer restriktiv med att meddela tillstånd som sträcker sig över längre perioder.

Villkor

Ett beslut om tillstånd förenas i regel med relevanta villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått för användningen och övrig hantering. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är tillämpliga även vid bedömningen av vilka villkor som behövs i det enskilda fallet. Detta innebär att den kommunala nämnden även här ska göra en

rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken (se även avsnitt 5.4 ovan). Villkor ska vara ändamålsenliga och proportionerliga när det gäller att förebygga, hindra eller motverka att användningen av växtskyddsmedel påverkar människors hälsa eller miljön negativt. Avvägningen ska ta hänsyn till nyttan med skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Sammanfattningsvis kan sägas att villkoren ska vara miljömässigt motiverade utan att vara ekonomiskt orimliga. Det är viktigt att villkoren är tydligt angivna och även motiveras i beslutet.

I det följande beskrivs riskreducerande åtgärder samt förslag på lämpliga villkor som anknyter till dessa.

MÄNNISKORS HÄLSA

Riskhanteringsåtgärder kan behöva genomföras för att säkerställa att det inte uppstår några skadliga effekter på de individer som befinner sig inom spridningsområdet. Det kan t.ex. säkerställas genom begränsningar av den tillåtna spridningen till ett visst behandlingsintervall eller till vissa tidpunkter då få personer normalt sett vistas på platsen som ska bekämpas. Åtgärder till skydd för människors hälsa är framförallt relevanta vid spridning inom de områden som anges i 2 kap. 40 § punkterna 1-3 bekämpningsmedelsförordningen.

Villkor till skydd för människors hälsa

Spridning av växtskyddsmedel får endast ske [ange de specifika veckodagar och/eller klockslag då få personer normalt sett vistas på området för bekämpning].

YTAVRINNING OCH DRÄNERING

Yrkesmässig användning av växtskyddsmedel är tillståndspliktig på ytor av asfalt, betong eller andra hårdgjorda material på grund av risken för ytavrinning till ytvatten eller avloppssystem. I viss mån hanteras risken för oavsiktlig spridning genom ytavrinning på ett generellt plan genom Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 som innehåller krav på skyddsavstånd till öppna diken, dagvatten- och dräneringsbrunnar, sjöar och vattendrag och dricksvattenbrunnar.

När det gäller växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen som typiskt sett kan anses innebära en risk för vattenlevande organismer bör prövningsmyndigheten trots detta vara restriktiv med att meddela tillstånd till användning på ytor av asfalt, betong eller andra hårdgjorda material. Detta bör gälla för växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön eller som innehåller verksamma ämnen som ofta påträffas i vattenmiljön. Exempel på sådana ämnen är MCPA och glyfosat och dess nedbrytningsprodukter.

Motsvarande bör gälla vid spridning av växtskyddsmedel på områden där det finns stor risk att rester av växtskyddsmedel genom dränering kan spridas till grundvattnet, t.ex. grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor.

I de fall då den kommunala nämnden kommer fram till att tillstånd kan medges bör användningen på hårdgjorda eller mycket genomsläppliga ytor endast få ske om ytterligare skyddsåtgärder eller försiktighetsmått vidtas för att minska riskerna med

ytavrinning och dränering. Det kan t.ex. säkerställas genom att begränsa tillståndet till att spridning inte får ske om det finns risk för kraftigt regn inom 24 timmar efter spridning. Enligt SMHI är kraftigt regn nederbörd på mer än 4 mm per timme.

Utöver vad som nu har redogjorts för, kan förhållandena på platsen för spridningen motivera specifika villkor om skyddsåtgärder eller försiktighetsmått för att förhindra oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel, t.ex. gällande val av metod.

Villkor för att förebygga ytavrinning och dränering

Spridning av växtskyddsmedel får inte ske vid nederbörd. Spridning av växtskyddsmedel får inte heller ske om det finns risk för kraftigt regn (mer än 4 mm/h) inom 24 timmar efter spridning.

Spridning av växtskyddsmedel får endast ske genom användning av [specifikation av den metod eller spridningsutrustning som är nödvändig för att i det enskilda fallet förebygga risk för oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel].

ATT HANTERA OLYCKA

Hur man bör agera vid olycka tas upp i behörighetsutbildningar för användare av växtskyddsmedel. Dessutom har kampanjen Säkert Växtskydd arbetat med att ta fram råd och anvisningar för hur den enskilde ska agera vid olycka.

Vidare framgår av 9 kap. 1–4 §§ i NFS 2015:2 vilka skyldigheter den som hanterar växtskyddsmedel har när det gäller att underrätta om föroreningar till följd av olycka.

Vid spridning av växtskyddsmedel på hårdgjorda eller mycket genomsläppliga ytor bör särskilda krav ställas på att det finns en framtagen handlingsplan för hur en eventuell olycka ska hanteras. Detsamma gäller även vid omfattande spridning av växtskyddsmedel inom andra områden, t.ex. om en tillståndsansökan omfattar användning av ett stort antal olika växtskyddsmedel eller en stor mängd av ett och samma växtskyddsmedel.

Villkor om krav på handlingsplan vid olycka

Handlingsplan ska finnas som tydligt beskriver vilka åtgärder som ska vidtas i händelse av olycka i samband med spridning då växtskyddsmedel läckt ut eller kan befaras läcka ut.

OMPRÖVNING AV VAL AV METOD OCH VÄXTSKYDDSMEDEL

I de fall då den kommunala nämnden kommer fram till att tillstånd till användning av växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön och för växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen för substitution kan medges bör tillståndet innefatta åtminstone de villkor om försiktighetsåtgärder som anges i exemplen ovan. Därutöver kan det även vara lämpligt att sätta som villkor att verksamheten fortlöpande ska omvärdera de produktval som har gjorts i syfte att skaffa sig kunskap om alternativ till användningen för att på sikt fasa ut användningen.

Villkor om omprövning av val av metod och medel

En plan för utbyte av växtskyddsmedel som är farliga för vattenmiljön och av växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen för substitution mot alternativ som bedöms vara mindre farliga ska upprättas. Vid bedömning av alternativ ska icke-kemiska metoder i första hand övervägas. Planen ska även innehålla förslag till alternativa riskbegränsande åtgärder om utbyte inte är möjligt. Planen ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast den [ange datum]. Därefter ska resultatet av utfasningsarbetet och eventuella förändringar i planen årligen redovisas till tillsynsmyndigheten så länge användningen fortsätter.

UPPFÖLJNING

För att det ska vara möjligt att göra en relevant uppföljning av riskerna för människors hälsa och miljön är det viktigt att få en rättvisande bild av vilka ämnen som används, hur ofta de används och vid vilken tidpunkt behandlingarna genomförs. Det är därför rimligt att den kommunala nämnden ställer krav på årlig uppföljning och redovisning av hur bekämpningen genomförts inom verksamheten. Detta görs lämpligen genom att regelmässigt kräva in kopior på de uppgifter som den som sprider växtskyddsmedel ska anteckna enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel. Innehållet i dokumentationen är bra information inför tillsyn av verksamheten och som underlag inför en ny tillståndsprövning.

Villkor om uppföljning

Kopia av den dokumentation som krävs enligt 2 kap. 56 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel ska årligen skickas in till tillsynsmyndigheten. Dokumentationen ska vara tillsynsmyndigheten tillhanda senast den [ange datum].

Beslut om att lämna tillstånd

Ett beslut som innebär att tillstånd ges att använda växtskyddsmedel på område som omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen, bör innehålla uppgift om vilken hantering som omfattas av tillståndet. Vidare bör det område som omfattas av tillståndet specificeras. Av beslutet ska tydligt framgå villkoren för verksamheten, giltighetsperioden för tillståndet samt lagstödet för tillståndet.

Vid beslut om att lämna tillstånd kan följande mall användas.

Förslag på beslutsmening när tillstånd ges:

Miljönämnden ger A.A. tillstånd att använda/sprida/hantera växtskyddsmedel inom [ange det område enligt 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen som tillståndet avser] på fastigheten Y. Tillståndet gäller för nedanstående växtskyddsmedel:

-
-

För tillståndet gäller följande villkor:

se vidare under avsnittet om exempel på villkor ovan

a)

b)

Tillståndet är tidsbegränsat och gäller till den [ange datum].

Lagstöd: 2 kap. 40 § punkt [x] bekämpningsmedelsförordningen (SFS 2014:425)

5.7 Beslut att avslå en ansökan

Tillstånd ska inte lämnas om det saknas tillräckligt beslutsunderlag för att kunna göra en bedömning av användningen och vilka villkor som kan behöva föreskrivas.

Verksamhetsutövaren ska ges möjlighet att komplettera ärendet med de uppgifter eller den utredning som saknas och denne ska upplysas om att tillstånd inte kan ges om inte myndighetens begäran följs. Om denna begäran inte följs kan ärendet, om det saknas tillräckligt underlag för att pröva ansökan i sak, avslutas med ett beslut om att avvisa ansökan, eller i annat fall genom beslut att avslå ansökan.

Vidare kan bedömningen av en tillståndsansökan utmynna i att tillstånd inte bör lämnas på grund av risk för oacceptabel påverkan på miljön eller människors hälsa (se avsnitt 5.4 ovan). Tillståndsansökan ska då avslås. Ett beslut att avslå en ansökan kan även motiveras av att den kommunala nämnden bedömer att skyldigheterna om val av växtskyddsmedel och metod enligt 2 kap. 33 § och 34 § bekämpningsmedelsförordningen inte är uppfyllda.

Det är viktigt att ett beslut om att avslå ansökan motiveras tydligt och att beslutet innehåller hänvisning om hur och inom vilket tid beslutet kan överklagas. I sammanhanget är det värt att notera att en ansökan kan avslutas med ett beslut som ger tillstånd till vissa av de ansökta växtskyddsmedlen men avslag när det gäller andra. Det är viktigt att beslutet formuleras så att myndighetens motiv i de olika delarna klart framgår.

Vid beslut om att avslå en tillståndsansökan kan följande mall användas.

Förslag på beslutsmening när ansökan avslås:

Miljönämnden avslår ansökan om att använda/sprida/hantera växtskyddsmedel inom [ange det område enligt 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen som ansökan avser], när det gäller nedanstående växtskyddsmedel:

-

Lagstöd: 2 kap. 40 § punkt [x] bekämpningsmedelsförordningen (SFS 2014:425)

Skäl för beslutet:

-

Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

5.8 Ändring av tillstånd

Det förekommer att en verksamhetsutövare återkommer och begär en snabb ändring eller tillägg till ett meddelat tillståndsbeslut. Ofta är det frågan om akuta behov av att bekämpa skadedjur, svampangrepp eller konkurrerande växter med växtskyddsmedel som inte omfattas av det tillstånd man redan fått.

Det finns inget alternativt prövnings- eller anmälningsförfarande i bekämpningsmedelsförordningen som skulle kunna tillämpas vid brådskande ärenden. Detta innebär formellt sett att det krävs ett nytt beslut även för tillägg eller andra ändringar i ett tillstånd.

Den kommunala nämnden har alltid ett krav på sig att handlägga ärenden så skyndsamt som möjligt, men det är också viktigt att den sökande har förståelse för att det krävs tillräcklig tid för att myndigheten ska kunna utföra en rättssäker och korrekt handläggning innan beslut fattas.

5.9 Överklagande

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår om det har gått aktuell person emot, vilket framgår av 42 § förvaltningslagen (2017:900). Ett beslut om att avslå en ansökan får alltså överklagas av sökanden. Detsamma gäller även för förelägganden eller förbud som har meddelats med anledning av en anmälan. Även om tillstånd lämnas kan de villkor den kommunala nämnden beslutar om innebära att verksamhetsutövaren är missnöjd och vill överklaga i den delen.

Det är viktigt att notera att även andra än verksamhetsutövaren kan vara berörda av beslutet på ett sådant sätt att de ska anses ha rätt att överklaga beslutet. Till exempel har en praxis utvecklats som i ökad utsträckning ger miljöorganisationer klagorätt i frågor direkt relaterade till miljön. Miljöorganisationer kan därmed ges klagorätt om en sådan organisation skulle överklaga beslutet.

Överklagande av den kommunala nämndens beslut prövas av länsstyrelsen.

Den kommunala nämndens beslut ska alltid innehålla upplysning om hur beslutet kan överklagas.